

OANA MIONEL

TRANZACȚII COMERCIALE

De la național la internațional

Ediția a III-a revizuită și adăugită

EDITURA UNIVERSITARĂ
București, 2017

CUPRINS

Cuvânt înainte	9
CAPITOLUL 1	
EVOLUȚIA TRANZACȚIILOR COMERCIALE	11
1.1. Istoria tranzacțiilor comerciale	11
1.2. Noua economie mondială.....	14
1.2.1. Regionalizarea și integrarea economică.....	14
1.2.2. Globalizarea economiei mondiale	18
1.2.3. Economia electronică	28
CAPITOLUL 2	
TRANZACȚIILE COMERCIALE- DE LA BARTER LA UN CLICK	
DISTANȚĂ	30
2.1. Sfera de cuprindere a conceptului de tranzacții comerciale.....	30
2.2. Taxonomia tranzacțiilor comerciale	35
2.3. Internaționalizarea afacerilor și factorii motivaționali.....	39
2.4. Modalități de referință în realizarea tranzacțiilor comerciale	48
2.4.1. Exportul direct.....	48
2.4.2. Exportul prin intermediari.....	51
2.4.3. Exportul indirect.....	55
CAPITOLUL 3	
CORESPONDENȚA COMERCIALĂ: OFERTA, CEREREA DE OFERTĂ ȘI	
COMANDA	56
3.1. Oferta.....	57
3.1.1. Definiția ofertei și clasificarea ofertelor.....	57
3.1.2. Conținutul și redactarea ofertei.....	58
3.1.3. Structura ofertei	59
3.1.4. Formule folosite la redactarea ofertei.....	62
3.2. Cererea de ofertă	66
3.2.1. Conceptul și obiectul cererii de ofertă	66
3.2.2. Clasificarea cererilor de ofertă.....	66
3.2.3. Condiții de redactare a unei cereri de ofertă.....	67

3.3. Comanda.....	70
3.3.1. Noțiunea de comandă.....	70
3.3.2. Clasificarea comenzilor	70
3.3.3. Structura unei comenzi	72

CAPITOLUL 4

CONTRACTUL DE VÂNZARE-CUMPĂRARE INTERNAȚIONALĂ DE MĂRFURI

74

4.1. Cadrul conceptual.....	74
4.2. Elementele contractului de vânzare-cumpărare internațională de mărfuri	76
4.3. Condițiile de livrare INCOTERMS 2010	85

CAPITOLUL 5.

INSTRUMENTE DE PLATĂ UTILIZATE ÎN TRANZACȚIILE COMERCIALE.....

89

5.1. Cecul	89
5.2. Cecul de călătorie.....	94
5.3. Biletul la ordin	97
5.4. Ordinul de plată.....	98
5.5. Ordinul de plată pentru Trezoreria Statului.....	99
5.6. Scrisoarea de garanție bancară	101

CAPITOLUL 6

PLĂȚILE ELECTRONICE

105

6.1. Brățara contactless	105
6.2. Cardul bancar	106
6.3. Ordinul de plată electronică.....	110
6.4. Cecul electronic	111
6.5. Semnătura electronică.....	111
6.6. Electronic banking și internet banking	114

CAPITOLUL 7

ACREDITIVUL DOCUMENTAR ȘI INCASSO DOCUMENTAR

119

7.1. Acreditivul documentar	119
7.1.1. Definiția și caracteristicile acreditivului documentar	119
7.1.2. Părțile implicate în derularea acreditivului documentar	120
7.1.3. Contractele și mecanismul derulării acreditivului documentar....	122
7.1.4. Taxonomia acreditivelor documentare	124
7.1.5. Documentele utilizate în plata acreditivului documentar	130
7.1.6. Avantajele și dezavantajele utilizării acreditivului documentar...	132
7.2. Incasso documentar	133

7.2.1. Definiția și caracteristicile incassoului documentar	133
7.2.2. Părțile implicate în derularea incassoului documentar	134
7.2.3. Mecanismul de derulare a incassoului documentar	136
7.2.4. Avantajele și dezavantajele utilizării incassoului documentar	137

CAPITOLUL 8

DERULAREA TRANZACȚIILOR COMERCIALE 139

8.1. Pregătirea livrării mărfurilor la export	139
8.2. Expediția internațională	143
8.3. Asigurarea mărfurilor	145
8.4. Vămuirea	147
8.5. Răspunderea contractuală	150

CAPITOLUL 9

TEHNICI DE REALIZARE A TRANZACȚIILOR COMERCIALE

INTERNAȚIONALE..... 152

9.1. Operațiunile comerciale combinate	152
9.1.1. Contrapartida	152
9.1.2. Reexportul	154
9.1.3. Lohnul	155
9.2. Operațiunile comerciale complexe	156
9.2.1. Transferul internațional de tehnologie și cunoștințe	156
9.2.2. Franciza	157
9.2.3. Leasingul	161

CAPITOLUL 10

BURSELE INTERNAȚIONALE DE MĂRFURI 169

10.1. Specificul bursei internaționale de mărfuri	169
10.2. Definiția bursei internaționale de mărfuri	171
10.3. Funcțiile bursei internaționale de mărfuri	171
10.4. Caracteristicile mărfurilor tranzacționate la bursă	172
10.5. Bursele de mărfuri versus licitațiile internaționale	173
10.6. Principalele burse internaționale de mărfuri din lume	178
<i>Piața americană</i>	178
10.6.1. CME Group	178
10.6.2. Intercontinental Exchange	181
<i>Piața europeană</i>	184
10.6.3. Antwerp World Diamond Centre	184
10.6.4. London Metal Exchange	185
<i>Piața asiatică</i>	186
10.6.5. Tokyo Commodity Exchange	186

CAPITOLUL 11	
COMERȚUL CU PRODUSE „FAIR TRADE”	188
11.1. Noțiunea de produse „fairtrade”	188
11.2. Supermarketurile	191
11.3. Produsele ce fac obiectul comerțului echitabil	192
10.4. Unde se produc și unde se consumă produsele „fairtrade”?	193
10.5. Internaționalizarea comerțului echitabil?	197
BIBLIOGRAFIE	199

CUVÂNT ÎNAINTE

Tendențele și mutațiile apărute la nivelul economiei mondiale ne demonstrează că, la început de secol XXI, mecanismul de derulare al tranzacțiilor comerciale a fost adaptat în funcție de preferințele și de cerințele complexe ale agenților economici din țară și din străinătate.

Astfel, această carte a fost concepută pentru a oferi o privire generală asupra tranzacțiilor comerciale și asupra modului în care s-a realizat trecerea de la tranzacțiile comerciale naționale la tranzacțiile comerciale internaționale. Lucrarea se adresează în primul rând studenților de la Facultatea de Management Turistic și Comercial, dar și altor cititori interesați de mecanismul de funcționare al tranzacțiilor comerciale.

Lucrarea prezintă noțiuni de bază pentru tranzacțiile comerciale. În realizarea acestei cărți am pornit de la apariția și evoluția tranzacțiilor comerciale și am continuat cu formele de realizare a exporturilor, contractul de vânzare-cumpărare, instrumente și modalități de plată, derularea tranzacțiilor, tehnici de realizare a tranzacțiilor comerciale, bursele de mărfuri și comerțul fairtrade.

Lucrarea este structurată pe 11 capitole, toate capitolele sunt redactate într-un stil accesibil studenților și altor cititori, însă cu precizări clare asupra tuturor termenilor de specialitate utilizați în domeniul economiei și afacerilor internaționale.

Succes, dragi studenți!

Autorul

CAPITOLUL 1

EVOLUȚIA TRANZACȚIILOR COMERCIALE

1.1. Istoria tranzacțiilor comerciale

Banii sunt un mijloc de plată care au avut și au avantajul de a elimina ineficiența trocului, o unitate de cont care ușurează evaluarea și calculul, o unitate care permite efectuarea unor tranzacții comerciale pe perioade îndelungate și la mare distanță. Pentru a îndeplini toate aceste funcții, banii trebuie să fie ușor de procurat, disponibili, durabili, fungibili, ușor de transportat și fiabili¹.

Imaginea perfectă a importanței acordată banului în lunga sa istorie este reflectată de un vechi proverb evreiesc „Cu buzunarul plin de bani, ești înțelept, frumos și mai și cânți bine”. Apariția banilor a modificat procesul greoi de realizare al schimburilor comerciale bazat pe troc. În istorie, prima formă a banilor s-a constituit în condimente, ceai, sare, cereale, animale. Această forma a banilor poate fi catalogată ca fiind greu de administrat și de ce nu, perisabilă.

În anii 640-630 î.H., în Asia Mică au apărut primele monede² confecționate dintr-un aliaj aur-argint numit electrum. Astfel, crearea monedelor a dus la inventarea magazinelor și la apariția primului bancher Pithius.

Primii bani de hârtie au apărut în China în jurul anului 900 și au avut drept rezultat apariția cămătăriei, inflației, dar și a primului tratat despre monetărie al împăratului Hung Tsun (1149)³. Despre banii de hârtie, europenii au aflat între anii 1275 și 1292 de la Marco Polo care a trăit în China. Pentru europeni, marile descoperiri geografice și drumul spre India au permis dezvoltarea comerțului și evoluția sistemului financiar.

¹ Niall Ferguson, *Ascensiunea banilor. O istorie financiară a lumii*, Editura Polirom, Iași, 2016, pag. 23.

² Numele de bani (în engleza: *money*) provine de la numele zeiței din Roma, Moneta.

³ <http://www.descopera.ro/cultura/8901194-o-istorie-a-banilor-de-la-coltii-de-caine-la-conturile-virtuale>

Economistul american John Kenneth Galbraith (1908-2008) a rezumat secole de dezvoltare monetară în câteva cuvinte: „Banii sunt o creație unică. Sunt egali cu dragostea, fiind cea mai mare sursă de bucurie pentru om. Și sunt egali cu moartea, prin grijile pe care le iscă”⁴.

Înainte de secolele XII-XIII, comerțul și finanțele europene au fost limitate din cauza distanței mari existente între nordul și sudul Europei. Primele schimbări au apărut odată cu preferințele pentru anumite bunuri din locuri îndepărtate (în special *sarea* de pe coasta Atlanticului - Spania, Marea Britanie, Franța, Germania, Polonia - și *vinul* din sudul Europei)⁵.

Dezvoltarea ambarcațiunilor (procesul a pornit din nordul Europei, mai precis din peninsula Scandinavă) a determinat: creșterea puterii de cumpărare în nordul Europei și creșterea pasiunii pentru vinurile și alte produse din sudul Europei; introducerea de către comercianții italieni a produselor din lână din Flandra; dezvoltarea pasiunii pentru produsele considerate de lux și exotice: abanosul, mătasea și mirodeniile.

După secolul XII, dezvoltarea afacerilor a determinat *diviziunea muncii* în Europa. Astfel, *comercianții stabili* din nordul Italiei s-au specializat în finanțarea și organizarea comerțului, *cărăușii/transportatorii specializați* transportau mărfurile de la comercianți la intermediari pe uscat sau pe mare, iar *intermediarii rezidenți* în alte țări se angajau în vânzarea și cumpărarea produselor în conformitate cu instrucțiunile trimise de comerciant.

Nașterea imperiului comercial a determinat dezvoltarea metodelor sofisticate de business și a diferitelor forme de credit - considerate „*moștenirea clasică a orașelor dominante*” (Veneția, Antwerp, Genova, Florența, Amsterdam și Londra) – care, mai departe, au contribuit la dezvoltarea finanțelor europene. Dovezile arată că instrumentele financiare și practicile financiare au fost introduse de către *comercianții italieni*:

- *Cambiile*: permiteau evitarea transportului fizic al metalelor prețioase; era mult mai sigur să trimiți un curier cu o cambie decât să expediezi lingouri sub pază;
- *Contract de încărcare/descărcare a containerelor*: modalitate de împărțire a riscului economic în cazul transportului pe distanțe mari.

⁴ <http://www.descopera.ro/cultura/8901194-o-istorie-a-banilor-de-la-coltii-de-caine-la-conturile-virtuale>

⁵ <http://personal.bogdanlazar.ro/html/sarea.html>

- *Monedele*: Florența și Genoa au fost primele care au avut monedă (Fiorino și Genovino în 1252);
- *Cecul*: în 1365 în Florența și avea rolul de a plăti negustorul de textile pentru hainele negre folosite la înmormântare;
- *Obligațiunile guvernamentale*: au fost emise în Genoa și Venetia pentru a finanța proiectele de infrastructură și cele militare (în anul 1200).
- *Asigurarea maritimă*: a fost emisă pentru prima dată în Genoa (centrul activității de comerț, luat mai apoi de Londra);
- *Existența celor mai mari familii de bancheri* (existau în Florența familii precum Peruzzi, Bardi, Acciaiuoli și mai târziu familia Medici. Acestea familii dispuneau de rezerve mari de bani, precum și de o rețea de subsidiare și relații în vestul Europei, nordul Africii și în Levant).

În secolul XIII, *Champagne* (în nord-estul Franța) devine centru financiar important în inima Europei, ocupând un loc central între cei doi poli ai activității economice: orașele italiene, pe de o parte și regiunea de dezvoltare a industriei textile din Flandra (Belgia), pe de altă parte.

În secolul XV, supremația economică italiană apune și este preluată de *Bruges* (proveniența numelui de bursă), *Anvers* și *Amsterdam* (sunt emise pentru prima dată acțiuni de către Dutch East India Company). Bursa de valori de la Amsterdam (*Amsterdam Stock Exchange (1602)*), cunoscută în prezent ca Euronext Amsterdam, este considerată ca fiind cea mai veche bursă din Olanda și prima care a introdus tranzacționarea continuă. Prima companie care a emis și tranzacționat acțiuni și obligațiuni prin bursa de la Amsterdam a fost Compania Olandeză a Indiilor de Est⁶ a cărei activitate se baza pe comercializarea condimentelor aduse din Asia. Creșterea capitalului social a determinat compania să vândă acțiuni publicului și să-i accepte pe noii acționari ca parte a afacerii⁷

În sec. XVII, Londra preia supremația financiară și o păstrează până la Primul Război Mondial, când este preluată de SUA. În secolul al XVI-lea, Londra era un important centru comercial. Comercianții din întreaga Europă veneau la Londra pentru a-și vinde mărfurile prin magazine, case, taverna și chiar pe stradă. Pentru a elimina vânzarea la întâmplare a mărfurilor, Sir Thomas Gresham⁸ a construit Royal

⁶ <http://finance.mapsofworld.com/stock-market/history-of-stock-market.html>

⁷ <http://moneystockstycoons.com/stock-market/history-of-amsterdam-exchange/>

⁸ Sir Thomas Gresham (1519 - 1579): comerciant și finanțist englez care a lucrat pentru regele Eduard VI al Angliei și pentru regina Elizabeth I

Exchange (1565–1567) ca instituție organizată și reglementată unde negustorii și bancherii se puteau întâlni și vinde produsele.

În literatură, dezvoltarea financiară este privită ca fiind liniară (proces *pas cu pas*), de la forme simple la forme complexe:

- Împrumuturi de la prieteni și familie;
- Pawnbrokers (indivizi/afaceri care oferă oamenilor împrumuturi garantate, pentru care oamenii garantează împrumutul cu proprietăți personale ca și colateral);
- Creditori de profesie (care s-au dezvoltat într-un sistem dominat în principal de băncile comerciale în care piața acțiunilor și a obligațiunilor a început treptat să joace un rol foarte important, dezvoltându-se astfel diverse servicii financiare sofisticate și crescând specializarea care încă se păstrează)⁹.

1.2. Noua economie mondială

1.2.1. Regionalizarea și integrarea economică

Regionalizarea poate fi definită ca un proces de integrare la nivel regional realizată cu ajutorul guvernelor. În plus, *regionalizarea* este un aspect al procesului de liberalizare a piețelor și a investițiilor străine directe. *Acordurile regionale* sunt rezultatele directe ale acțiunii guvernelor de a institui regimuri de comerț regional și de a crea punți de legătură la nivel regional între economiile separate.

Despre regionalizare se poate spune că este un fenomen relativ recent, fluxurile comerciale fiind redeschise între anii 1950 și 1960, după o lungă perioadă (anii '30 - '40) în care schimburile de bunuri și servicii au fost încetinite considerabil. Regionalizarea este un rezultat al firmelor multinaționale americane care au început să investească în activitatea de producție dincolo de granițele americane¹⁰. Drept urmare, în literatura de specialitate, noțiunii de integrare economică regională i se conferă numeroase sensuri însă, printr-o sintetizare a acestora se apreciază că, *regionalizarea reprezintă procesul realizării unor aranjamente comerciale regionale cu grade diferite de integrare.*

⁹ Beate Reszat, Reszat Beate, *European Financial System in the Global Economy*, John Wiley&Sons, Chichester, 2005, pp. 5 - 8.

¹⁰ Alex Fernández Jilberto, André Mommen, *Regionalization and Globalization in the Modern World Economy*, Taylor & Francis e-Library, London, 2002, pag. 8.

În funcție de intensitatea procesului integrativ, principalele forme de integrare sunt zona de liber schimb, uniunea vamală, piața comună, uniunea economică, uniunea economică și monetară și uniunea politică.

Zona de liber schimb. Zona de liber schimb cuprinde țări care au decis eliminarea barierelor tarifare și netarifare în relațiile dintre ele, iar în relațiile cu terții fiecare țară să își păstreze propria politică comercială. Un exemplu în acest sens îl reprezintă două grupări integraționiste foarte cunoscute AELS (Asociația Europeană a Liberului Schimb) și NAFTA (Acordul de Liber Schimb Nord American). Semnată la 20 noiembrie 1959 de șapte țări și intrată în vigoare la 3 mai 1960, în baza Convenției de la Stockholm, AELS și-a propus să realizeze o zonă de comerț liber pentru produsele industriale, fapt care s-a și realizat la 31 decembrie 1966, când AELS a eliminat toate taxele vamale în schimburile reciproce de produse industriale. Statele membre AELS (Islanda, Liechtenstein, Norvegia și Elveția) sunt mici, dar ele se constituie în lideri la nivel mondial în câteva sectoare vitale pentru economia mondială. Țările alpine, Liechtenstein și Elveția sunt renumite centre financiare internaționale și gazdele celor mai mari companii internaționale. Celelalte două, țările nordice, Norvegia și Islanda excelează în producția de pește, industria metalelor și transport maritim. Acordul de Comerț Liber al Americii de Nord (NAFTA – North American Free Trade Agreement) a intrat în vigoare la 1 ianuarie 1994 și reprezintă un acord trilateral pentru o zonă de comerț liber între SUA, Canada și Mexic. Ținând seama de mărimea populației și a produsului național brut total, NAFTA constituie cea mai mare zonă de comerț liber din lume. Un alt exemplu de zonă de liber schimb îl reprezintă Acordul de Asociere dintre Uniunea Europeană și Republica Moldova, Ucraina și Georgia semnat la data de 27 iunie 2014. Cel mai nou tratat comercial a fost semnat între Uniunea Europeană și Canada (CETA – Comprehensive Economic and Trade Agreement/Acordul Economic și Comercial Cuprinzător între Uniunea Europeană și Canada) pe 30 octombrie 2016. Acest acord prevede eliminarea din calea comerțului dintre aceste state a mai bine de 90% din taxele vamale.

Uniunea vamală. Uniunea vamală cuprinde țări care au decis eliminarea barierelor tarifare și netarifare în relațiile dintre ele, iar în relațiile cu terții au decis stabilirea unei politici comerciale comune. În Europa, uniunea vamală a anulat taxele vamale la frontierele interne și a introdus un sistem uniform de taxare a importurilor. Uniunea vamală este o zonă unică de comerț, în care toate bunurile circulă liber, indiferent dacă au fost fabricate în Uniunea Europeană sau importate

din afara acesteia. Astfel, un telefon mobil produs în Finlanda poate fi trimis în Ungaria fără taxe vamale și fără control vamal. Pentru produse fabricate în afara UE - de exemplu televizoare din Coreea de Sud - taxa vamală este percepută, în general, doar la prima intrare pe teritoriul UE, după care nu mai sunt necesare alte taxe sau controale¹¹. În America de Sud, MERCOSUR a unit patru țări într-un acord de comerț liber la începutul anilor 1990. Brazilia și Argentina, două dintre cele mai mari economii din emisfera sudică, s-au unit cu Paraguay și Uruguay într-o piață comună; mai târziu, pe 9 decembrie 2005, acestui acord i s-a alăturat și Venezuela, unul dintre cei mai mari exportatori de petrol din lume.

Piața comună. Piața comună are drept fundament o uniune vamală la care se adaugă cele patru libertăți economice (bunuri, servicii, capital și forța de muncă). Mișcarea capitalului se prezintă sub forma investițiilor directe, plasamente de portofoliu (acțiuni și obligațiuni) și depozite bancare în străinătate. Înainte de crearea pieței unice, primele măsuri luate de Comunitate care priveau liberalizarea pieței de capital au fost luate între 1960 și 1962 perioadă în care au fost liberalizate fără condiții investițiile directe, împrumuturile pe termen scurt sau mediu pentru tranzacțiile comerciale și achiziționarea de valori mobiliare tranzacționate la bursă. Realizările din perioada 1960-1962 au fost reluate odată cu lansarea pieței unice. Două directive, din 1985 și 1986, au extins liberalizarea necondiționată la împrumuturile pe termen lung pentru tranzacțiile comerciale și la achiziționarea valorilor mobiliare netranzacționate la bursă. În vederea finalizării pieței unice (până în 1993), a trecerii de la Sistemul Monetar European la UEM și a introducerii preconizate a monedei euro, circulația capitalurilor a fost integral liberalizată într-o primă etapă prin Directiva nr. 88/361/CEE a Consiliului din 24 iunie 1988, care elimină, începând cu 1 iulie 1990, toate restricțiile rămase privind circulația capitalurilor între rezidenții statelor membre. Astfel, liberalizarea a fost extinsă la tranzacțiile monetare sau cvasimonetare care puteau avea cel mai mare impact asupra politicilor monetare naționale, precum împrumuturile, depozitele în monede străine și operațiunile cu valori mobiliare. Într-o a doua etapă, Tratatul de la Maastricht a introdus libera circulație a capitalurilor ca o libertate consacrată în tratat. În prezent, prin Tratat

¹¹ http://europa.eu/pol/cust/index_ro.htm

sunt interzise orice restricții privind plățile și circulația capitalurilor între statele membre, precum și între statele membre și țările terțe¹².

Uniunea economică. Uniunea economică adaugă pieței comune o armonizare a politicilor economice și sociale (agricultură, pescuit și alimentație; combaterea schimbărilor climatice; cultură, educație și tineret; economie, finanțe și impozitare; energie și resurse naturale; întreprinderi; justiție, afaceri interne și drepturile cetățenilor; mediu, consumatori și sănătate; ocuparea forței de muncă și drepturi sociale; politica externă a UE; politici transversale; regiunile și dezvoltarea locală; știință și tehnologie; transport și călătorii). Uniunea bancară este un exemplu de politică sectorială din cadrul Uniunii Europene. Ca răspuns la criza financiară care a apărut în 2008, Comisia Europeană a urmărit o serie de inițiative pentru a crea un sector financiar mai sigur și mai solid pentru piața unică. Aceste inițiative, care includ cerințe prudențiale pentru băncile puternice, îmbunătățirea protecției deponenților și regulile de gestionare a băncilor falimentare, formează un set unic de norme pentru toți actorii financiari din cele 28 de state membre ale Uniunii Europene. Cadru de reglementare unic este fundamentul pe care Uniunea bancară se află¹³.

Uniunea economică și monetară. Uniunea monetară adaugă uniunii economice o monedă comună care să circule între țările membre, precum și o politică monetară comună tuturor țărilor membre. UEM a fost adoptată de guvernele participante la Maastricht (oraș olandez) în 1991, semnată în februarie 1992 și apoi ratificată până în octombrie 1993 de către toate statele membre. Zece ani mai târziu, 12 din cele 15 state membre ale Uniunii Europene au adoptat moneda euro. Moneda este în același timp și factorul ultim de unificare a unei piețe economice, acolo unde monede diferite constituie ultima barieră vamală sau ultimul instrument de distorsionare a concurenței prin efectele devalorizărilor competitive. Cel mai înalt grad de integrare atins de Uniunea Europeană, până în prezent, este acela de uniune economică și monetară.

Uniunea economică, monetară și politică reprezintă cel mai înalt stadiu al integrării și presupune o politică externă și de securitate comună, o cetățenie comună, o constituție comună și un guvern comun.

¹² http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/ro/displayFtu.html?ftuId=FTU_3.1.6.html

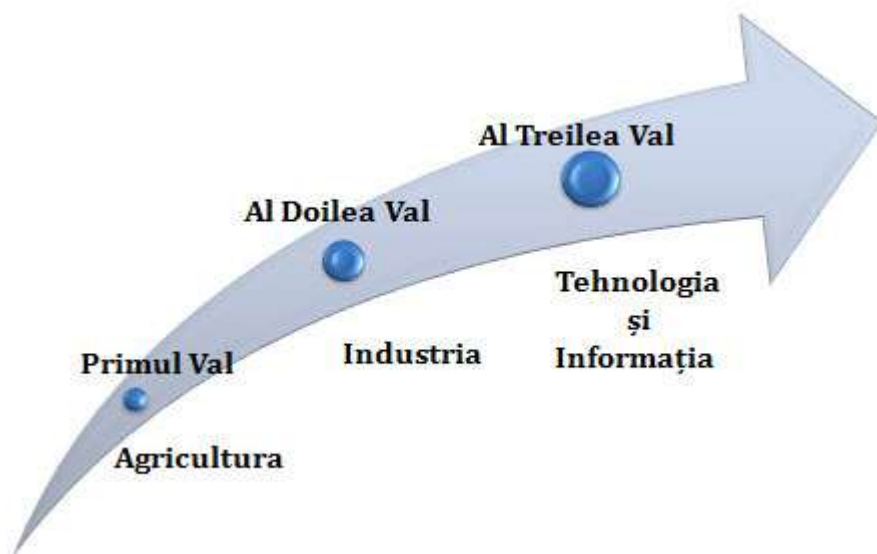
¹³ http://ec.europa.eu/internal_market/finances/banking-union/index_en.htm

1.2.2. Globalizarea economiei mondiale

Trecerea timpului și-a pus amprenta asupra economiei mondiale prin crearea unui *model nou* compus din *șase principii*, conectate între ele, care programează comportamentul celor șapte miliarde de locuitori ai acestei planete. Noul model de trai al economiei mondiale s-a născut din separarea activității de producție de activitatea de consum. Cu alte cuvinte, se poate spune că s-a trecut de la satisfacerea trebuințelor prin *autoconsum* (satisfacerea trebuințelor prin utilizarea de către purtătorul nevoii a bunurilor produse de el însuși după dorință și posibilități) la satisfacerea trebuințelor prin utilizarea acelor bunuri obținute prin schimb, cumpărare, închiriere, împrumut¹⁴.

Vectorii globalizării sau cele șase principii ale noului model economic mondial sunt: standardizarea, specializarea, sincronizarea, concentrarea, maximizarea și centralizarea.

Figura 1. Valurile dezvoltării economice

Standardizarea. În general, termenul de standardizare vizează reglementarea tehnică organizată a producției prin specificare, tipizare și unificare pentru a asigura calitatea produselor, economisirea de material și creșterea productivității muncii. Standardizarea s-a născut

¹⁴ Constanța Aurelia Chițiba, Oana Mionel, *Repere actuale la nivel economic mondial*, Editura Universitară, București, 2012.

în urma apariției și dezvoltării societăților industrializate. Industrializarea se referă la crearea mașinilor de producție bazate pe utilizarea puterii resurselor de muncă neînsoțite (aburul și electricitatea). Societățile industrializate sau cum mai sunt ele numite societăți „moderne” sau „dezvoltate” au dat startul producției de milioane de produse identice. Unul dintre oamenii care a înțeles importanța standardizării a fost Theodore Vail.

Theodore Vail (1845–1920) a fost președintele companiei Bell, iar filozofia sa de viață viza sistemul închis, puterea centralizată și un control cât mai mare asupra rețelei de telefonie. Dorința sa de monopol l-a determinat să facă următoarea afirmație: „one system, one policy, universal service”. Ideologia sa, care astăzi guvernează lumea telefoniei mobile, a fost numită *vailism*¹⁵.

Un exemplu elocvent de standardizare este redat de Alvin Toffler în lucrarea sa din anul 1980, *Al Treilea Val*. La sfârșitul anilor 1860, Theodore Vail lucra ca funcționar de poștă la căile ferate din Statele Unite ale Americii. Vail a observat că două scrisori care aveau aceeași destinație nu ajungeau niciodată la destinație pe aceeași rută, sacii cu scrisori fiind plimbați uneori săptămâni sau chiar luni de zile, până să ajungă la destinatar. Astfel, Theodore Vail a venit cu ideea dirijării standardizate – toate scrisorile pentru aceeași localitate urmăreau aceeași rută. Din momentul în care a devenit președintele AT & T, a trecut la instalarea unui telefon identic în fiecare casă americană. Standardizarea nu s-a rezumat numai la existența unui telefon identic, ci au fost standardizare componentele telefonului, metodele de lucru și administrație AT & T. În timp, a început la achiziția de mici societăți de telefonie, pledând pentru un „centru al standardizării” care să asigure economii în „construcția de echipamente, linii și conductori, ca și în metodele de exploatare și contabilizare”.

Alături de Vail, societatea industrializată a fost standardizată și de Frederick Winslow Taylor (1856–1915). F. W. Taylor a devenit autoritatea mondială supremă în materie de management prin lansarea ideii că munca poate fi făcută științific standardizând fazele care reveneau fiecărui muncitor. Taylor a decis că pentru fiecare muncitor există un mod optim (standard) de a face fiecare operație, există un instrument optim (standard) pentru a efectua operația și există un timp prescris (standard) în care să fie executată operația. Managementul științific al lui Taylor a fost văzut ca o formă de inginerie industrială care a organizat activitatea la linia de asamblare Ford.

¹⁵ http://www.slate.com/articles/technology/technology/2007/11/yes_google_is_trying_to_take_over_the_world.html

Gary Hamel, considerat în prezent un guru al curentului de „re-engineering”, consideră *Taylorismul* reingineria secolului XXI. Hamel precizează că există trei lucruri fundamentale pe care Taylor ni le-a transmis și care își au un corespondent puternic în viața secolului XXI¹⁶:

- „Găsiți cele mai bune practici care există”. În prezent, mediul economic și financiar folosește termenul de *benchmark* (valoare de referință);

- „Descompune o activitate în elementele sale constitutive”. În prezent, mediul de business utilizează expresia *redesignul afacerii* sau *regândirea afacerii* în care sunt implicate persoane specializate în diagnoza activităților și a profitabilității, oferind soluții de intrare pe alte piețe, crearea de noi produse, etc;

- „Elimină acele lucruri care nu adaugă valoare”. În prezent este utilizat termenul de *externalizare*.

În timp, standardizarea s-a extins și a pătruns în toate sectoarele vieții cotidiene: scara de salarizare a fost standardizată la nivel de sector de activitate, împreună cu veniturile suplimentare și orele de masă; în învățământ au fost elaborate programe analitice standardizate, au fost stabilite principii de repartizare pe clase în școli, modele de admitere și regulile de atestare a calificării au fost standardizate; mijloacele de informare în masă difuzează aceleași știri, filme și reclame, favorizând astfel uniformizarea; a fost introdusă chiar și o limbă „standard” la nivel internațional, limba engleză.

În domeniul turismului au fost introduse *Standarde ISO pentru Turism*, prin care ISO a standardizat terminologia și specificațiile acestui domeniu prin ISO 18513: 2003 *Tourism services – Hotels and other types of tourism accommodation – Terminology/Serviciile din turism – hoteluri și alte tipuri de spații turistice locuibile – terminologie*¹⁷.

Specializarea. Cel de-al doilea principiu sau vector al globalizării este *specializarea*. În sens larg, verbul *a se specializa* poate fi definit prin a se consacra studiului și aplicării unei anumite ramuri din știință, din tehnică etc. *Cu cât elimina diversitatea din limbă, din timpul liber și din stilul de viață, cu atât mai multă nevoie avea Al Doilea Val de diversitate în sfera muncii. Accelerând diviziunea muncii, Al Doilea Val a înlocuit țăranul bun la toate cu specialistul îngust dar pretențios și cu*

¹⁶ <http://www.ibiblio.org/eldritch/fwt/taylor.html>

¹⁷ <http://www.consultanta-certificare.ro/stiri/standarde-iso-pentru-turism.html>